

М. М. Рожко, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНИЙ ЧИННИК НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ -ХОРЕОГРАФІВ

Рожко М. М.

Творча активність – невід’ємний чинник навчання й виховання майбутніх учителів-хореографів

Як показує практика, недостатність досліджень у сфері хореографічної освіти, відсутність ефективних стимулів розвитку творчої активності хореографа є одним із основних чинників, що стримують втілення нових ідей і задумів, нових цільових установок і ціннісних орієнтацій в галузі мистецтва танцю. Розвиток потенційних можливостей і внутрішніх ресурсів особистості, інтенсифікація творчих починань студентів-хореографів, їх повноцінна самореалізація в навчально-професійній і майбутній професійній діяльності зумовлюють необхідність вивчення функціональних компонентів і засобів розвитку творчої активності особистості у вузі.

Ключові слова: творча активність, навчання й виховання студенти-хореографи, виконавська діяльність.

Рожко М. Н.

Творческая активность – неотъемлемая составляющая обучения и воспитания будущих учителей-хореографов

Как показывает практика, недостаточность исследований в сфере хореографического образования, отсутствие эффективных стимулов развития творческой активности хореографа являются одними из основных факторов, которые сдерживают воплощение новых идей и замыслов, новых целевых установок и ценностных ориентаций в сфере искусства танца. Развитие потенциальных возможностей и внутренних ресурсов личности, интенсификация творческих начинаний студентов-хореографов, их полноценная самореализация в учебно-профессиональной и будущей профессиональной деятельности предопределяют необходимость изучения функциональных компонентов и средств развития творческой активности личности в вузе.

Ключевые слова: творческая активность, обучение и воспитание, студенты-хореографы, исполнительская деятельность.

Сучасна вища освіта сьогодні має гостру потребу в підготовці інтелектуальних, ініціативних фахівців з розвиненим творчим мисленням, а це, у свою чергу, супроводжується підвищеними вимогами до освітнього процесу, підвищеною увагою до самостійної активності студентів, до розвитку професійно-значущих якостей і здібностей. Тим часом, ефективність майбутньої професійної діяльності студента-хореографа залежить не тільки від набутих у вузі професійних знань і умінь, але й від рівня сформованості здібностей до подальшого професійно-творчого розвитку. Спрямованість студентів на професійне самовизначення і самостановлення, формування культури рефлексії, творчого мислення, інтенсивний розвиток механізмів особистісного професійно-творчого розвитку є логічним наслідком розширення й оновлення освітніх цінностей.

Як показує практика, недостатність досліджень у сфері хореографічної освіти, відсутність ефективних стимулів розвитку творчої активності хореографа є одним із основних чинників, що стримують втілення нових ідей і задумів, нових цільових установок і ціннісних орієнтацій в галузі мистецтва танцю. Складність вирішення проблеми розвитку творчого потенціалу особистості, визначається значною мірою тим, що особистість хореографа є багатоякісною цілісністю, яка органічно пов'язана у своєму розвитку зі всією суспільною системою. Для її вирішення важливе не тільки поглиблення творчого аналізу, але й визначення оптимальних шляхів практичного вирішення завдань сьогодні.

Базовими для розробки досліджуваної проблеми є роботи про загальні закономірності педагогічного процесу у вищій школі, моделі особистості майбутнього фахівця, відповідні технології навчання й виховання (С. І. Архангельський, П. Є. Астафьев, В. І. Загвязінський, В. А. Кан-Калік, Н. В. Кузьміна, Н. Ф. Тализіна та ін.); загальнотеоретичні основи професійної підготовки педагогів-хореографів викладені в працях А. Я. Ваганової, К. Я. Голейзовського, Р. В. Захарова, Ф. В. Лопухова, А. Я. Мессерера,

Ж. Ж. Новера, І. А. Смірнова, Н. В. Стуколкіної, М. М. Тарасова та ін.; актуалізується поняття “творчість” як спосіб ефективного розвитку і професійно-особистісної самореалізації (Д. Б. Богоявленська, І. Я. Лернер, Я. О. Пономарьов, П. В. Симонов та ін.).

Аналіз наукової літератури показує, що дослідження в галузі хореографії носили, в основному, мистецтвознавчий характер. Та не зважаючи на існування досить глибоких теоретико-методологічних досліджень, розвитку творчої активності студента-хореографа приділяється недостатня увага.

Наразі, мета нашої публікації полягає в розгляді творчої активності як системи, сукупності окремих компонентів, взаємозв'язок яких дозволяє виявити нові інтелектуальні якості особистості студента-хореографа в умовах вузівської підготовки.

Таким чином, розвиток потенційних можливостей і внутрішніх ресурсів особистості, інтенсифікація творчих починань студентів-хореографів, їх повноцінна самореалізація в навчально-професійній і майбутній професійній діяльності зумовлюють необхідність вивчення функціональних компонентів і засобів розвитку творчої активності особистості у вузі.

Приєднуючись до думок провідних учених, ми погоджуємося, що процес перетворення й удосконалення сучасної педагогічної системи припускає пошук нових ідей, технологій, форм і методів організації навчального процесу з метою професійно-творчого розвитку особистості на основі її внутрішніх мотивів, системи цінностей і професійних цілей.

Як доводить Л. М. Гуляєва: „Важливим моментом особистісно-орієнтованої освіти в творчому закладі є створення і упровадження спеціальних моделей навчання, що забезпечують реальну можливість побудови і реалізації індивідуальних програм, що стимулюють активність студента в оволодінні методами й засобами хореографічного навчання, необхідних для розкриття індивідуальності, духовності, творчого розвитку. Вимоги нових форм і технологій

загострюють основну суперечність: між збільшеною потребою у розвитку фахівця як творчо-активної особистості і недостатньою теоретичною та методологічною розробленістю системи художньо-педагогічної підготовки хореографа в умовах інституту культури і мистецтв [1, с. 67].

На основі аналізу різних наукових підходів до трактування активності як особистісної якості ми вважаємо, що великого значення набуває положення про те, що правильне розуміння її суті й структури неможливе без виявлення джерел її виникнення, взаємозв'язку з іншими особистісними й психічними властивостями і, перш за все, взаємозв'язку активності з діяльністю.

Отже, активність особистості зводиться до її мобілізації, узгодження з вимогами діяльності, сполучення з активністю інших людей. Ці моменти складають найважливішу характеристику особистості як суб'єкта діяльності.

Важливо також визнати, що різноманіття підходів до визначення понять „творчість” і „активність” приводить до неоднозначного розуміння ученими сенсу терміну “творча активність”. При цьому К. К. Платонов, визначає творчу активність як стан максимально повної реалізації своєї потенційної можливості [2, с. 116].

Р. В. Захаров розглядає творчу активність як особистісну якість, як вищий рівень активності, що свідчить про її яскраву індивідуальність, процес розвитку якої залежить від характеру діяльності і збільшених ускладнень [3, с. 127].

Л. М. Гуляєва визначає творчо-активну особистість як особистість, здатну естетично перетворювати предмети природи і діяльнісно сприймати мистецтво [1, с. 57].

Розглядаючи взаємозв'язок активності особистості з мотивацією навчання, учені, визначають різні рівні активності. Так, „активність відтворення” вони характеризують прагненням особистості зрозуміти, запам'ятати, відтворити інтерпретації, що пов'язуються з бажанням осягнути сенс навчання, установити зв'язки між явищами й процесами, а також опанувати способами застосування

знань у змінених умовах.

На думку В. М. Дружиніної – головне у творчості не зовнішня активність, а внутрішній акт творення. Незалежність творчого процесу від зовнішнього середовища – важлива ознака творчості. Нарешті, творча активність припускає прагнення студента до теоретичного осмислення знань, самостійного пошуку вирішення проблем, вияву пізнавальної цікавості [4, с. 136].

Відзначаючи багатогранність творчого процесу, К. Роджерс вважає, що він „пов’язаний з високою напругою усіх духовних сил людини, вимагає інтенсивної розумової діяльності й уяви, концентрації уваги, вольової напруги, мобілізації всіх знань і досвіду” [5, с. 113].

А відтак, творча активність особистості не може бути завжди однаковою, вона схильна до змін, тобто, ступінь активності може знижуватися, посилюватися, поступово розвиватися. Поділяючи цю позицію, додамо, що внутрішні чинники нарівні з зовнішніми, виконують не тільки перетворювальну функцію, але й ту, що творить, співтворчу.

Наразі, розвиток особистості – підсумок внутрішньої роботи самої особистості, в процесі якої зміст зовнішніх чинників стає знаряддям діяльності індивіда.

Таким чином, ми бачимо, що всі визначення творчої активності не дають чіткого уявлення про суть даного феномена.

Спираючись на виділені теоретичні узагальнення й положення, ми погоджуємося з думками попередніх учених про те, що творча активність є складною динамічною особистісною освітою, заснованою на взаємовпливі внутрішніх і активно, творчо сприйнятих зовнішніх чинників, це продукт професійної свідомості, цільової поведінки, спрямованих на досконалість і успіх, творення нового, неповторного.

Виходячи з попереднього зазначимо, що процес навчання студента-хореографа у вузах культури і мистецтв, є цілісною багаторівневою системою, усі

елементи якої взаємозв'язані, взаємозалежні і вплив кожного з них опосередкований сукупністю умов і чинників. Використовувані багатьма педагогами традиційні методики, формують, головним чином, процеси сприйняття, уваги й пам'яті, реалізують виконавську позицію студента. А відсутність активності в самоврядуванні, реагування лише на керовану дію педагогами призводить до безініціативності, невміння вільно орієнтуватися в умовах професійної діяльності. У зв'язку з цим, часто спостерігаються зміни в настрої студентів – від захопленого, в перші місяці навчання у вузі, – до скептичного, при оцінці системи вузівського викладання, діяльності окремих викладачів.

Як показує практика, домінуючий функціональний підхід полягає в тому, що одні викладачі акцентують увагу на стимулюванні позитивних мотивів до виконавської діяльності; інші – на розвитку балетмейстерських здібностей студента; треті – активізують самоорганізацію особистості студента. У результаті – це призводить до одностороннього, нерівномірного розвитку різних складових поліфункціональної діяльності хореографа, його здібностей, творчого мислення і т.д.

Дана суперечність вимагає розробки інтегрального підходу до ранньої діагностики й оптимального розвитку спеціальних здібностей студентів, що дозволить цілісно уявити становлення всіх основних компонентів професійно-творчого розвитку хореографа на різних етапах навчання у вузі.

Наступна суперечність у формуванні творчої активності студентів-хореографів породжена специфічними умовами виробничого й соціального оточення. Основна в даній групі суперечність – між зовнішньою дією з метою формування особистості за соціальним зразком і внутрішньою творчою активністю особистості, спрямованої на професійне й особистісне самовизначення та творчу самореалізацію.

Ми приєднуємося до думки театрознавця В. Ц. Абрамяна про основні

стереотипи у виконавській діяльності творчої особистості і виокремлюємо основні суперечності у виконавській діяльності хореографа, і визначаємо їх за наступною схемою.

Художні: між цінностями студента й художніми потребами сучасної молоді, що змінюються; між інтерпретацією педагога й індивідуальністю студента.

Практичні: між цілісністю ідейно-художнього задуму й роздробленістю практичних завдань; між наявним і необхідним рівнем теоретичних знань; між наявними й необхідними виконавськими можливостями; між спеціальними знаннями й умінням застосовувати їх на практиці [6, с. 163].

Важливе місце в даній групі займає суперечність між стереотипами, що мають студенти, бар'єрами навчання, поведінки, або спілкування сформованими в хореографічному колективі, школі.

Звертаючи увагу на психологічні бар'єри в творчій діяльності, Н. В. Кузьміна відзначає серед них найбільш значущі: страх, боязнь невдачі, надмірна самокритичність, лінь та ін. [7, с. 27].

Таким чином, однією з основних причин суперечності є „особистісний чинник”, тобто невідповідність психічних і психофізіологічних можливостей особистості тим вимогам, які пред'являються до неї в процесі навчання. У зв'язку з тим, що виявлення професійної придатності хореографа часто затягується на довгі роки, необхідно ввести раннє діагностування рівня розвитку спеціальних здібностей на початкових етапах навчання.

Підсумовуючи вище проаналізоване, вважаємо за доцільне зазначити – суперечності, що виникають у процесі навчання й виховання, є рушійною силою навчального процесу, сприяють розвитку творчої активності студента-хореографа. Безумовно, процес вирішення будь-яких протиріч, пов'язаних з навчанням і вихованням, відбувається під контролем викладача. При цьому необхідно уміти створювати такі педагогічні умови, при яких процес вирішення протиріч відбувається при максимальному ступені активності і самостійності з боку всіх

учасників освітнього процесу. Подолання їх можливо лише при високому рівні організації художньо-педагогічного процесу, його творчій спрямованості. Також слід наголосити, що проблема достатньо актуальна в сучасному творчо-освітньому процесі й вимагає подальшого детального дослідження.

Література

1. **Гуляева Л. М.** Эстетическое воспитание и творческая активность личности. / Людмила Михайловна Гуляева. – М. : Знание, 1983. – 64 с.
2. **Платонов К. К.** Структура и развитие личности. / Константин Константинович Платонов. – М. : Наука, 1986. – 255 с.
3. **Захаров Р. В.** Слово о танце. / Ростислав Владимирович Захаров. – М. : ВТО, 1979. – 145 с.
4. **Дружинина В. Н.** Психология общих способностей. / Вера Николаевна Дружинина – М. : Педагогика, 1995. – 189 с.
5. **Роджерс К.** Взгляд на психотерапию. Становление человека. / Карл Роджерс. – М. : Знание, 1994. – 279 с.
6. **Абрамян В. Ц.** Театральная педагогика. / Владимир Абрамян. – К. : Лібра, 1996. – 224 с.
7. **Кузьмина Н. В.** Способности, одарённость, талант учителя. / Надежда Васильевна Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1967. – 167 с.

Rozhko M. M/

Creative activity is an inalienable constituent of teaching and education of future teacher-choreographers

As practice, insufficiency of researches, shows in the field of choreographic education, absence of effective stimuli of development of creative activity of choreographer are one of basic factors which restrain embodiment of new ideas and projects, new having a special purpose options and valued orientations, in industry of art of dance. Development of potential possibilities and internal resources of personality, intensification of the creative undertaking of students-choreographers, their valuable self-realization in educational-professional and future professional activity predetermine

the necessity of study of functional components and facilities of development of creative activity of personality in an institute of higher.

Keywords: creative activity, teaching and education, students-choreographers, carrying out activity.

Відомості про автора

Рожко Марина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2012 р.

Прийнято до друку 24.02.2012 р.